

Notícies de jueus i conversos de Perpinyà a la documentació notarial de Cervera (1361-1484)*

Josep M. LLOBET I PORTELLA

Universitat Nacional d'Educació a Distància, Centre Associat de Cervera

Rebut: 27.01.2017 — Acceptat: 25.08.2017

Resum. En aquest article comentem catorze documents —deu dels quals oferim transcrits, a més d'una part d'un altre—, datats entre l'any 1361 i el 1484, que donen notícies de jueus i conversos de la població de Perpinyà. Els textos fan referència a un reconeixement de deute, al nomenament d'un procurador per tal d'intervenir en un afer sobre donacions relacionades amb un matrimoni, a un reconeixement d'un pagament per raó d'un casament, a la compra d'un seient a la nova escola de Cervera, a unes determinades gestions, a l'aprenentatge de l'ofici de sastre d'un convers, a la intervenció d'un jueu en l'administració dels béns d'una família, als afers d'un jueu, a una promesa feta per un convers, a un reconeixement fet per un altre convers, a la contractació d'una criada i a un inventari de béns —amb la inclusió de diversos llibres. Tots aquests jueus i conversos eren o procedien de Perpinyà i havien establert relacions amb els habitants de Cervera.

Paraules clau: jueus, conversos, documentació notarial, Perpinyà, Cervera, Catalunya, edat mitjana

Correspondència: Josep M. Llobet i Portella. Universitat Nacional d'Educació a Distància, Centre Associat de Cervera. Carrer del Canceller Dou, 1. E-25200 Cervera. UE. Tel.: 00 34 973 530 789. A/e: jllibet@cervera.uned.es.

* El contingut d'aquest treball va donar lloc a fer una intervenció al III Congrés per a l'Estudi dels Jueus en Territoris de Llengua Catalana, celebrat a Barcelona i Perpinyà els dies 15, 16, 17 i 18 d'octubre del 2007.

Information on Jews and converts from Perpignan in Cervera's notarial records (1361-1484)

Abstract. This paper looks at 14 documents - 10 of which are transcribed in full, along with part of another - which provide information on Jews and converts from the city of Perpignan. Dated from between 1361 and 1484, the texts refer to the acknowledgement of a debt; the appointment of a proxy to deal with a matter concerning gifts related to a marriage; the acknowledgement of a payment stemming from a marriage; the purchase of a seat in a new school in Cervera; some tasks undertaken; a convert's apprenticeship as a tailor; a Jew's involvement in the administration of a family's assets; a Jew's business affairs; a promise made by a convert; a convert's acknowledgement of receipt of a deposit; the employment of a maid; and an inventory of possessions, including a number of books. All the aforementioned Jews and converts came from Perpignan and had established relationships with inhabitants of Cervera.

Keywords: Jews, converts, notarial records, Perpignan, Cervera, Catalonia, Middle Ages

1. Introducció

Al llarg dels segles XIV i XV es desenvoluparen unes relacions continuades entre la població de Cervera i la de Perpinyà. Dos àmbits que possibilitaren aquests lligams foren les Corts que se celebraren a Perpinyà o a Cervera en aquell temps i les activitats comercials, especialment la vinguda de mercaders de Perpinyà a les fires cerverines.

Pel que fa a les Corts, l'any 1349, assabentades les autoritats cerverines que el monarca n'havia convocat a Perpinyà per a l'any següent, portaren a terme les actuacions que consideraren adients.¹ Més documentada es troba l'anada de dos síndics cerverins a Perpinyà l'any 1355 en compliment de les ordres del rei Pere III, que havia manat que tots els síndics que havien assistit al Parlament de Lleida es reunissin a Perpinyà. En aquella ocasió s'hi desplaçaren Arnau de Mecina i Ramon Pere amb dos escuders. Entre l'anada, l'estada i la tornada, hi passaren trenta-dos dies.² El mateix Arnau de Mecina, acompa-

1. Arxiu Comarcal de la Segarra (ACSG), Fons Municipal, *Clavaria*, 1349, f. 46v.

2. ACSG, Fons Municipal, *Clavaria*, 1355, f. 61.

nyat pel paer Jaume Porta, assistí a les Corts de Perpinyà de l'any 1356. Per aquest motiu, els dos síndics, que portaven dos escuders, dos macips i quatre bèsties de càrrega, estigueren absents de Cervera noranta-nou dies.³

En arribar l'any 1359, calgué que els síndics de Perpinyà anessin a Cervera. El motiu foren les Corts cerverines d'aquell any. L'acta de les reunions, datada el 19 de desembre, ens permet saber que aquests representants de Perpinyà que assistiren a les Corts cerverines foren Guillem Rodon, Pere Borró i Francisc Teuler.⁴

L'any 1405, el Consell Municipal cerverí prengué determinats acords sobre la tramesa de síndics a les Corts de Perpinyà.⁵ També ho feu el 1449, any en què hi assistí el paer cerverí Joan Pere d'Òdena.⁶ Començades les Corts a Perpinyà l'any 1473, el rei Joan II demanà a les autoritats cerverines que hi trametessin trenta peons. El Consell Municipal cerverí, però, en considerar que aquesta tramesa seria difícil a causa de la gran distància que hi havia entre Cervera i Perpinyà, acordà que en lloc d'enviar-hi els trenta peons es pagués el sou, durant dos mesos, a trenta persones que poguessin ocupar el seu lloc.⁷

Quant a les activitats comercials, les dades són abundants. Les autoritats cerverines s'esforçaren contínuament perquè els mercaders de Perpinyà acudissin a les fires de Cervera. Així, l'any 1401, alguns cerverins foren tramesos a Perpinyà per a parlar sobre aquest afer amb les autoritats d'aquesta vila.⁸ D'aquell any es conserva una carta dels còsols de Perpinyà dirigida als paers de Cervera en la qual es mostren disposats a atendre les seves peticions.⁹ Gestions que continuaren durant els mesos següents.¹⁰ L'any 1419, els paers de Cervera enviaren a Perpinyà un paer i un mercader cerverins, als quals donaren una carta de creença, per informar les autoritats de Perpinyà dels avantatges d'acudir a la fira cerverina.¹¹

3. ACSG, Fons Municipal, *Clavaria*, 1356, f. 43.

4. ACSG, Fons Municipal, *Pergamins*.

5. ACSG, Fons Municipal, *Consells*, 1405, f. 74.

6. ACSG, Fons Municipal, *Consells*, 1449, f. 53 i 70; *Consells*, 1450, f. 79v, 86, 89v i 94v.

7. ACSG, Fons Municipal, *Consells*, 1473, f. 25 i 29v.

8. ACSG, Fons Municipal, *Consells*, 1401, f. 16.

9. ACSG, Fons Municipal, *Lletres rebudes*.

10. ACSG, Fons Municipal, *Consells*, 1401, f. 26, 36 i 45v.

11. ACSG, Fons Municipal, *Registre de lletres*, f. 39.

D'altra banda, quan calia, les autoritats de Perpinyà escrivien als paers cerverins per tal que defensessin els interessos dels mercaders de Perpinyà. Així ho feren l'any 1401, en assabentar-se que Pere Andreu i altres habitants de Perpinyà tenien algunes dificultats per cobrar certs deutes.¹² Sabem que els paers cerverins, per la «gran amistat» que hi havia entre les dues poblacions, procuraven atendre les peticions de les autoritats de Perpinyà.¹³

En aquest ambient de bones i constants relacions entre els habitants de Cervera i els de Perpinyà, no és d'estranyar que dins el sector d'aquella societat medieval format pels jueus i els conversos, ben representada en totes dues poblacions,¹⁴ també s'establistin contactes entre els que habitaven a Cervera i els que vivien a Perpinyà. Això es fa evident analitzant els dotze documents, datats entre l'any 1361 i el 1484, que a continuació comentem i al final transcrivim.¹⁵

2. Un reconeixement de deute a favor de Petita

El primer document, datat el dia 1 de desembre de 1361, és el reconeixement d'un deute de vuitanta-dos sous, import d'un préstec, que feren sis veïns de Llindars, en nom de tots els habitants d'aquesta població, a Petita, esposa de Jacob Mossé, jueu de Perpinyà. Aquest deute caldria que fos liquidat el dia de Pasqua de Resurrecció (document número 1). Mitjançant un segon document, datat el mateix dia que l'anterior, la creditora es comprometia a tornar als deutors, quan li fossin pagats els vuitanta-dos sous, diverses escriptures notariales (document número 2). Tot i que la data fixada per a la devolució dels diners era el dia de Pasqua de Resurrecció, hem de creure que aquesta operació tingué lloc molt abans, ja que el reconeixement del deute fou cancel·lat el

12. ACSG, Fons Municipal, *Consells*, 1401, f. 88.

13. ACSG, Fons Municipal, *Consells*, 1403, f. 20.

14. Una visió general sobre els jueus i els conversos cerverins: LLOBET, «Dades documentals sobre la comunitat jueva de Cervera a l'edat mitjana».

15. Altres dades sobre els jueus i els conversos de Perpinyà es poden trobar en: DAILEADER, *True citizens*; DENJEAN, *Juifs et chrétiens*; EMERY, *The Jews of Perpignan in the thirteenth century*; PINTO, «Juifs et conversos dans les diocèses d'Elne et de Gérone»; VIDAL, «Els jueus dels antics comtats de Rosselló i Cerdanya»; WINER, *Women, wealth, and community in Perpignan, c. 1250-1300*.

dia 20 de gener de 1362.¹⁶ Aquests dos documents són interessants perquè ens mostren que tota una població era deutora a Petita. Sovint, aquests deutes comuns eren causats per la necessitat de comprar blat i altres cereals per a ser sembrats després d'un o més anys de males collites, fenomen gens excepcional en aquestes terres de secà de la Catalunya interior.¹⁷

3. Un nomenament de procurador realitzat per Dolcic

Era costum que, com a contrapartida al dot satisfet pel pare de la núvia, el pare del nuvi fes alguna donació al fill per tal que, amb els dos cabals, la nova parella disposés de recursos suficients per a resoldre satisfactòriament els afers familiars. Aquestes donacions vinculades amb els casaments, alguna vegada resultaven complicades de gestionar. Així es pot veure en un text notarial de l'any 1363 mitjançant el qual Dolcic, esposa d'Abraham Bonet, que anteriorment habitava a Perpinyà i en aquell temps era veïna de Cervera, nomenà procurador el seu marit per tal d'intervenir en un afer sobre diverses donacions relacionades amb llur matrimoni (document número 3).¹⁸

4. Un reconeixement fet per Vidal Adret

Quan l'import de la donació promesa s'havia fet efectiu, el beneficiari acostumava a reconèixer-ho per mitjà d'un document notarial. Un d'aquests documents és l'atorgat l'any 1366 per Vidal Adret, de Cervera, després que el seu pare Adret David li hagués pagat tot el que li havia de donar per raó del seu matrimoni amb Astruga. És interessant observar que una part dels béns donats eren uns llibres valorats en cinc-cents sous (document número 4).¹⁹

16. El dia de Pasqua de Resurrecció, l'any 1362, fou el 17 d'abril.

17. Sobre els prestadors jueus, hom pot veure: GRAELLS, «L'activitat creditícia dels jueus de Cervera a mitjans del segle XIV».

18. LLOBET, «Documents dels jueus de Cervera sobre casaments, dots, donacions i repudis (1351-1481)», p. 53-54.

19. LLOBET, «Documents dels jueus de Cervera sobre casaments, dots, donacions i repudis (1351-1481)», p. 54.

5. La compra d'un seient a l'escola nova feta per Bonanasc Alfaquim

L'any 1385 o poc després degué restar acabada una nova escola o sinagoga que fou construïda al barri jueu de Cervera. Contenia cinquanta-tres seients que foren venuts, el dia 16 d'agost d'aquell any 1385, a diversos jueus cerverins i forasters.²⁰ Un d'aquests seients va ser comprat per Bonanasc Alfaquim, jueu de Perpinyà, pel preu de seixanta-sis sous. El lloc que ocupava el seient és descrit d'una manera minuciosa: formava part d'un grup de seients contigus a la paret de l'edifici orientada a orient, al costat dret entrant a l'escola, on hi havia els rotlles. La persona que ocuparia el seient tindria les espatlles vers orient i el costat de l'esquerra vers migdia, on hi havia un seient que pertanyia a Jacob de Quercí. El costat de la dreta afrontava amb el peu del primer arc de l'escola (document número 5).

6. Unes gestions manades fer per Bonanasc Alfaquim

El mateix jueu que l'any 1385 comprà un seient a l'escola nova del call cerverí, dos anys després, encarregà al seu procurador Samuel Issac Rossell, jueu de Cervera, que fes unes gestions encaminades, segurament, al cobrament d'algun deute a la població de Vilagrassa. Amb aquesta finalitat aconseguí que el veguer de Cervera escrivís una carta al batlle de Vilagrassa, escrit que fou respost el dia 1 d'abril de 1387 (document número 6). L'historiador Agustí Duran creu que aquest Bonanasc Alfaquim era metge,²¹ però en els dos documents comentats no hi ha constància que aquesta fos la seva professió.

7. L'aprenentatge de l'ofici de sastre del convers Joan Palau

Un dels textos transcrits ens permet conèixer que el dia 23 de setembre de 1404 el neòfit o convers Joan Palau, de Perpinyà, entrà al servei de Guillem Savila, sastre de Cervera, per tal que aquest mestre li ensenyés el seu ofici. El contracte d'aprenentatge finalitzaria el dia de Nadal d'aquell any, o sigui, tin-

20. Més informació en: DURAN, *Llibre de Cervera*, p. 365-371; RIERA, «La infanta Iolant de Bar, senyora dels jueus de Cervera (1382-1387)»; LLOBET, «Recordant Eduard Feliu».

21. DURAN, *Llibre de Cervera*, p. 374-375.

dria una durada de poc més de tres mesos. Durant aquest temps, l'aprenent seria alimentat, se li facilitaria un llit per a dormir i rebria, com a salari, cinquanta-cinc sous d'aquesta manera: onze aquell mateix dia i la resta l'esmentat dia de Nadal (document número 7).²²

8. L'administració dels béns de la família Bellshom de Blanes

Un altre jueu de Perpinyà documentat és Bonafós Macip. El trobem esmentat en un text de l'any 1412 mitjançant el qual Abraham Bellshom de Blanes, jueu de Tàrrega, que era tutor de Jacob Bonjua Bellshom de Blanes, fill menor d'edat del difunt Bonjua Bellshom de Blanes, i Jucef Bonjua Bellshom de Blanes, fill adult de l'esmentat Bonjua Bellshom de Blanes, reconeixien que Issac de Quercí, jueu de Cervera, que havia estat procurador seu, havia administrat satisfactòriament els seus béns, en especial els llibres rebuts del susdit Bonafós Macip i les cinquanta lliures cobrades de Bonafilla, vídua de Bonafós Pater (document número 8). Hi ha dues circumstàncies que poden fer creure que la família Bellshom de Blanes estava relacionada amb la vila de Perpinyà: que el tutor del menor d'edat hagués estat assignat pel batlle d'aquesta població i que els llibres rebuts haguessin estat lliurats per un jueu de Perpinyà. D'altra banda, és possible que el tutor Abraham Bellshom de Blanes fos germà del difunt Bonjua Bellshom de Blanes.

9. Els afers de Jacob Salomó

També era de Perpinyà un jueu anomenat Jacob Salomó, l'esposa del qual es deia Dolça. Ho sabem perquè el dia 4 de desembre de 1413 David Abraham Salom, jueu de Bellpuig d'Urgell, que era procurador de l'esmentat Jacob Salomó, reconeixia que havia rebut d'Astruc Adret, jueu de Cervera, cinquanta florins, que eren l'import d'una comanda que havia fet Jacob Salomó a Astruc Adret en presència de la susdita Dolça. L'instrument de procura l'havia autoritzat el dia 17 de novembre d'aquell any 1413 el notari de Perpinyà Bernat Fabre (document número 9).

22. Sobre els conversos de Cervera: LLOBET, «Los conversos según la documentación local de Cervera (1338-1501)».

10. El compromís del convers Pere Bonanat

En un document de l'any 1418 és esmentat un convers de Perpinyà anomenat Pere Bonanat. Sembla que tenia un fill que es deia Astruc Cohén, el qual estava casat amb Vidala, filla de Joia, que en aquell temps era vídua d'Issac Samarell, jueu de Cervera, i abans ho havia estat d'Abraham Cap, jueu de Balaguer. Pere Bonanat prometé a Salomó Samarell, fill d'Issac Samarell, que Vidala no faria cap petició en relació amb el dot que Joia havia rebut (document número 10).

11. Un reconeixement fet pel convers Ferran de Fonollet

L'any 1428, Ferran de Fonollet, convers de Perpinyà, reconegué que havia rebut, en concepte de dipòsit, d'Antoni Calbó, gerrer, ciutadà de Barcelona, setanta sous, quantitat que es comprometia a tornar-li quan li fos demanada (documents números 11 i 12). En el document no es concreta la finalitat del dipòsit. Un dels dos testimonis de l'acte notarial també era convers, però consta com a ciutadà de Barcelona.

12. La contractació d'una criada al servei de Bonafilla

Mitjançant un text datat el dia 9 d'octubre de 1443, David Astruc de Cotlliure, jueu de Cervera, posava, des d'aquell dia fins al final dels set anys següents, al servei de Bonafilla, vídua de Bonafós Alfaquim, jueus abans de Perpinyà, aleshores ella habitant a Cervera, Perla, filla del difunt Mossé Perló, jueu de Santa Coloma de Queralt. Bonafilla es comprometia a alimentar, subministrar calçat i vestit i proporcionar tot allò que fos necessari a la criada, tant estant ella sana com malalta. En acabar el període de temps de set anys, la noia rebria deu lliures per tal que es pogués casar (document número 13). Per a una noia de família pobre, entrar al servei d'algú com a criada devia ser una manera d'assegurar-se el dot necessari per a poder trobar un marit. No sabem si aquest Bonafós Alfaquim, de Perpinyà, era parent del Bonanasc Alfaquim, també de Perpinyà, que l'any 1385 va comprar un seient a l'escola nova del call de Cervera.

13. L'inventari dels béns de Bella

Un document especialment interessant és l'inventari, fet l'any 1484, dels béns de Bella, filla d'Issac Xetaví, jueu de Perpinyà, els quals havien estat encomanats a mestre Cresques Adret, jueu de Cervera (document número 14). A més de dues bacines de llautó, algunes peces de roba i unes llumeneres també de llautó, l'inventari inclou onze llibres, els títols dels quals són els següents:²³

— Un llibre, escrit en hebreu, format pel salm que comença amb les paraules «Beati immaculati», el llibre de *Job*, els *Proverbis de Salamó* incomplets, un quadern amb una part de l'obra *Daniel*, la història de *Ster* i dos o tres fulls del llibre d'*Ezdra*. Aquest volum comprenia, doncs, el salm 118 (actualment 119), titulat «Elogis de la llei divina», del llibre dels *Salms* i una part o la totalitat dels llibres anomenats *Job*, *Proverbis*, *Daniel*, *Ester* i *Esdres*.

— La història de *Ster* escrita en un rotlle, o sia, el llibre d'*Ester*.

— Un llibre anomenat *Rabí Salamó, glosa sobre lo Gènesi e l'Exodi*. L'autor, possiblement, era el rabí Salomó Yishaquí.

— Un llibre titulat *Magda de Moysès de Egipte*. Devia ser l'obra *Madda*⁶, o sia, el *Llibre del coneixement*, de Maimònides, que era la primera part del *Mišne Tora*, codificació jurídica del *Talmud*.

— Un llibre dit dels *Levítichs*, o sia, el *Levític*, escrit en hebreu i en arameu. La traducció aramea acompanya el text original hebreu en algunes edicions.

— Un volum que contenia el llibre de *Jesue* —*Josue*— i el dels *Jutges*.

— Un llibre que incloïa l'*Exodi* incomplet, les epístoles de l'obra anomenada *Aftaroz* i la història de *Ster*. El volum contenia, doncs, l'*Èxode*, les lectures tretes dels llibres dels profetes, anomenades *haftarot*, i el llibre d'*Ester*.

— Un llibre, incomplet, titulat *Numeri*. Era, probablement, el llibre dels *Nombres*.

— Un llibre anomenat *Obres*. No sabem quin era el contingut d'aquest volum.

23. LLOBET, «Documents de jueus de Cervera (segle xv) que contenen títols de llibres», p. 54. Se suposa que a Cervera van ser elaborades, almenys, dues bíblies hebrees: la de Rasbà (RašBA), atribuïda al copista Vidal Saül Satorre, i l'anomenada Bíblia de Cervera, copiada per Samuel ben Abraham ben Natan (LLOBET, «Dades documentals sobre la comunitat jueva de Cervera a l'edat mitjana», p. 129-130). Sobre les biblioteques dels jueus catalans: HACKER, «Jewish book owners and their libraries in the Iberian Peninsula, fourteenth-fifteenth centuries».

- Un llibre dit *Ores*. Era, probablement, l'obra anomenada *Tefillot*.
- Un llibre, no complet, del *Deuteronomium*, o sia, el *Deuteronomi*.

14. Conclusions

Aquests catorze documents notariaus que hem comentat ens aporten una variada informació sobre els jueus i els conversos de Perpinyà que tingueren alguna relació amb els habitants de Cervera. En els textos es fa esment principalment d'activitats econòmiques i de relacions laborals, però el que té més interès possiblement és l'inventari de l'any 1484 que, entre altres coses, inclou onze llibres.

En tractar-se, en la major part dels casos, de documents sense relació entre ells, la informació que aporten és puntual, cosa que no permet tenir una visió general d'aquests contactes. Amb tot, s'hi pot veure un bon acolliment dels forasters —jueus o conversos—, tant per part dels cristians com per part dels jueus cerverins.

D'altra banda, no hi ha res que ens permeti suposar que els conversos no es trobaven ben integrats dins el conjunt de la població o que no mantenien una relació afectuosa amb els membres de la família que no s'havien convertit al cristianisme.

Bibliografia

- DAILEADER, Philip. *True citizens: Violence, memory and identity in the medieval community of Perpignan, 1162-1397*. Leiden: Brill, 2000.
- DENJEAN, Claude. *Juifs et chrétiens: De Perpignan à Puigcerdà, XIIIe-XIVe siècles*. Canet: Trabucaire, 2004.
- DURAN I SANPERE, Agustí. *Llibre de Cervera*. Tàrraga: F. Camps Calmet, 1972.
- EMERY, Richard W. *The Jews of Perpignan in the thirteenth century: An economic study based on notarial records*. Nova York: Columbia University Press, 1959.
- GRAELLS I VILARDOSA, Montse. «L'activitat creditícia dels jueus de Cervera a mitjans del segle XIV». *Miscel·lània Cerverina*, 11 (1997), p. 45-69.
- HACKER, Joseph R., «Jewish book owners and their libraries in the Iberian Peninsula, fourteenth-fifteenth centuries». En: BARCO, Javier del (ed.). *The*

- late medieval Hebrew book in the western Mediterranean*. Leiden; Boston: Brill, 2015, p. 70-104.
- LLOBET I PORTELLA, Josep M. «Los conversos según la documentación local de Cervera (1338-1501)». *Espacio, Tiempo y Forma*, sèrie III, núm. 1 (1988), p. 335-350.
- «Dades documentals sobre la comunitat jueva de Cervera a l'edat mitjana». En: *Actes del II Congrés per a l'Estudi dels Jueus en els Territoris de Llengua Catalana (Barcelona-Cervera, del 25 al 27 d'octubre de 2004)*. Barcelona: Institut Europeu de la Mediterrània, 2005, p. 111-137.
- «Documents de jueus de Cervera (segle xv) que contenen títols de llibres». *Tamid*, 3 (2000-2001), p. 49-63.
- «Documents dels jueus de Cervera sobre casaments, dots, donacions i repudis (1351-1481)». *Tamid*, 9 (2013), p. 51-84.
- *Els jueus de Santa Coloma de Queralt segons els protocols notariais de Cervera (1341-1492)*. Santa Coloma de Queralt: Associació Cultural Baixa Segarra, 2004.
- «Recordant Eduard Feliu». *Tamid*, 8 (2012), p. 22-27.
- PINTO, Anthony. «Juifs et conversos dans les diocèses d'Elne et de Gérone: une reconversion réussie dans le secteur textile à la fin de Moyen Âge (circa 1390-circa 1440) ?». *Documents pour l'Histoire des Techniques*, 15 (2008), p. 10-23.
- RIERA SANS, Jaume. «La infanta Iolant de Bar, senyora dels jueus de Cervera (1382-1387)». *Miscel·lània Cerverina*, 21 (2011), p. 7-30.
- VIDAL, Pere, «Els jueus dels antics comtats de Rosselló i Cerdanya». *Calls*, 2 (1987), p. 27-112. [És la traducció feta per Eduard Feliu d'un treball publicat en francès dins la *Revue des Études Juives*, de París]
- WINER, Rebecca Lynn. *Women, wealth, and community in Perpignan, c. 1250-1300: Christians, Jews, and enslaved Muslims in a medieval Mediterranean town*. Aldershot: Ashgate, 2006.

Apèndix 1: Nòmina dels jueus esmentats en els documents²⁴

- Abraham Bellshom de Blanes, de Tàrrega, 8.
 Abraham Bonet, abans de Perpinyà i ara de Cervera, 3.
 Abraham Cap, de Balaguer, 10.
 Abraham Jacobí, de Cervera, 8.
 Abraham Salomó Adret, de Camarasa, 5.
 Adret David, de Cervera, 4.
 Assan Issac Jacobcí, d'Agramunt, 5.
 Astruc Adret, de Cervera, 9.
 Astruc Cohén, 10.
 Astruga, esposa de Vidal Adret, de Cervera, 4.
 Bella, filla d'Issac Xetaví, de Perpinyà, 14.
 Bonafilla, vídua de Bonafós Alhaquim, abans de Perpinyà i ara de Cervera, 13.
 Bonafilla, vídua de Bonafós Pater, 8.
 Bonafós Alhaquim, de Perpinyà, 13.
 Bonafós Macip, de Perpinyà, 8.
 Bonafós Pater, 8.
 Bonanasc Alhaquim, de Perpinyà, 5, 6.
 Bonjua Bellshom de Blanes, 8.
 Bonsenyor Mossé, de Cervera, 9.
 Cresques Adret, de Cervera, 14.
 David Abraham Salom, de Bellpuig d'Urgell, 9.
 David Astruc de Cotlliure, de Cervera, 13.
 Dolça, esposa de Jacob Salomó, de Perpinyà, 9.
 Dolcic, esposa d'Abraham Bonet, abans de Perpinyà i ara de Cervera, 3.
 Goig, sogra de Vidal Adret, 4.
 Issac de Piera, 5.
 Issac de Quercí, de Cervera, 8.
 Issac Samarell, de Cervera, 10.
 Issac Xetaví, de Perpinyà, 14.
 Jacob Bonjua Bellshom de Blanes, 8.

24. Els noms han estat regularitzats d'acord amb les observacions rebudes d'Eduard Feliu, bon coneedor d'aquesta matèria. Seria molt útil poder disposar d'unes normes generals sobre els antropònims dels jueus medievals de Catalunya.

- Jacob de Quercí, de Cervera, 5.
Jacob Mossé, de Perpinyà, 1, 2.
Jacob Salomó, de Perpinyà, 9.
Joia, vídua, primer, d'Abraham Cap, de Balaguer, i, després, d'Issac Samarell, de Cervera, 10.
Jucef Bonjua Bellshom de Blanes, 8.
Mahir Malet, de Cervera, 2.
Mossé Perló, de Santa Coloma de Queralt, 13.
Perla, filla de Mossé Perló, de Santa Coloma de Queralt, 13.
Petita, esposa de Jacob Mossé, de Perpinyà, 1, 2.
Salamies de Llunell, 10.
Salomó Samarell, 10.
Samuel Issac Rossell, de Cervera, 6.
Samuel Taracosa, de Perpinyà, 4.
Sul·lam Deulogar, de Cervera, 5.
Vidal Adret, de Cervera, 4.
Vidal Ferrer, abans de Barcelona i ara de Cervera, 2, 5.
Vidala, esposa d'Astruc Cohén, 10.

Apèndix 2: Nòmina dels conversos esmentats en els documents

- Bonanat, Pere, de Perpinyà, 10.
Fonollet, Ferran de, de Perpinyà, 11, 12.
Palau, Joan, de Perpinyà, 7.
Siveller, Guillem, de Barcelona, 11, 12.

Apèndix 3: Documents²⁵**1**

1361, desembre, 1. Cervera

Pere Ponçó, Berenguer Bugaessa, Bernat Tercer, Pere Pedrona, Berenguer Marçal i Jaume Alcover, de Llíndars, en nom de tots els habitants d'aquesta població, reconeixen deure a Petita, esposa de Jacob Mossé, jueu, de Perpinyà, vuitanta-dos sous, que són l'import d'un préstec.

Arxiu Comarcal de la Segarra (ACSG), Fons Notarial, Cervera, 7, Pere Cortès, *Manual*, 1358-1362, f. 88v-89r.

Noverint universi quod nos Petrus^a Ponçó, Berengarius Bugaessa, Bernardus Tercer, Petrus Pedrona, Berengarius Marzall et Iacobus Alcover, habitatores loci de Límðas, nominibus nostris propriis et nomine etiam universitatis dicti loci, confitemur nos debere vobis Petite, uxori Jacob Mossé, Iudei, ville Perpiniani, et vestris octuaginta duos solidos barchinonenses ratione mutui quod de ipsis nobis, nomine universitatis, fecistis, de quibus ad voluntatem nostram bene vestri paccati sumus et contenti. Ideo, renuntiamus exceptioni mutui predicti non facti et peccunie non habite, non numerate et non recepte et doli, quos vobis et vestris solvere promittimus in primo venturo festo Pasce Resurrectionis Domini adiato, sine omni prolongamento et contradictione et sine omni dampno, gravamine et missione vestri et vestrorum, quapropter renuntiamus beneficio dividende actionis et nove constitutionis de duobus reis^b stipulantibus et epistole divi Adriani^c et omni alii legi et iuri premisis obviantibus. Confitemur venerabili vicario Cervarie, licet absenti tanquam presenti, et notario infrascripto, legitime stipulanti et recipienti, dictum debitum vobis dicto Iudeo debere ipsumque vobis et vestris exsolvere promittimus termino antedicto sub pena tertii ipsi venerabili vicario nomine domini regis adqui-

25. En l'edició dels documents s'han seguit els criteris següents: s'han desenvolupat les abreviatures; s'ha puntuat el text; s'han regularitzat les majúscules i minúscules (entre els mots que van amb majúscula inicial s'hi han inclòs els gentilicis); s'ha distingit entre *u* i *v* segons el seu valor com a vocal o com a consonant; s'han transcrit *i* i *j* per *i* (excepte en els noms catalans); s'han escrit en versaletes els nombres en xifres romanes (i, com és habitual, s'han eliminat els punts que els emmarquen).

sita. Et confitemur ab ipso vicario recepisse decem dies pro citationibus et monitionibus ita quod ratione dicti debiti seu partis eiusdem non posse vel perferre nec ius finire nec proponere in iudicio nec extra ullas exceptiones, compensationes, difugia ac malitias nisi enim de soluto, que habemus probare coram curia dicti vicarii per publica instrumenta post presens confecta. Et renuntiamus foro nostro. Et nos et omnia bona nostra et universitatis predictæ et singularium eiusdem submitimus foro et iurisdictioni curie vicarii antedicti. Obligamus inde vobis et vestris et notario infrascripto, legitime stipulanti et recipienti, nos et omnia bona nostra, mobilia et immobilia, habita et habenda.

Ffactum est hoc Cervarie prima die mensis decembris anno a nativitate Domini millesimo trecentesimo sexagesimo primo.

Sig+num Petri Ponçó, sig+num Berengarii Bugaressa, sig+num Bernardi Tercer, sig+num Petri Pedrona, sig+num Berengarii Marzall, sig+num Iacobi Alcover, predictorum, qui hoc firmamus et concedimus.

Testes huius rey sunt Guillemus Zolcina et Ihoanes Lorens, cursor, Cervarie.

Firme Petri Ponçó, Berengarii Bugaressa et Bernardi Tercer enim [*espai en blanc*].

[*A continuació, segueix:*] Fuit cancellata de partium voluntate xx^a die ianuarii anno a nativitate Domini m^o ccclx secundo.^d

a. Sobre Petrus dues ratlletes inclinades per indicar la ferma per part d'aquest. b. Al manuscrit, reys. c. Al manuscrit, Driani. d. Al marge esquerre, una anotació il·legible. Sobre el document, dues línies verticals i dues més en forma d'aspa.

2

1361, desembre, 1. Cervera

Petita, esposa de Jacob Mossé, jueu, de Perpinyà, promet a Pere Ponçó, Berenguer Bugaressa, Bernat Tercer, Pere Pedrona, Berenguer Marçal i Jaume Alcover, de Llindars, que quan li pagaran vuitanta-dos sous el dia de Pasqua de Resurrecció els lliurarà diverses escriptures notariales.

ACSG, Fons Notarial, Cervera, 7, Pere Cortès, *Manual*, 1358-1362, f. 89r.

Noverint universi quod ego Petita,^a uxor quondam Jacob Mosé, Iudei, Perpiniani, cum hoc presenti instrumento^b promito et convenio vobis Petro Ponçó, Berengario Bugaressa, Bernardo Tercer, Petro Pedrona, Berengario Marzall et Iacobo Alcover, loci de Limdàs, quod vos aut alio nomine universitatis solventi michi octuaginta duos solidos barchinonenses in festo Pasce Resurrectionis Domini restituam vobis quoddam publicum instrumentum consimilis quantitatis confectum per infrascriptum notarium die et anno infrascriptis, et aliud quantitatis^c septuaginta quinque^d solidorum barchinonensium, confectum per^e Arnaldum Mironis,^f notarium,^g XVIII^h dieⁱ iunii^j anno a nativitate Domini M^o CCC L^k primo,^l in quo vos estis obligati; et aliud quantitatis sexdecim solidorum barchinonensium, confectum per Raimundum de Rama, notarium, XVII^a die septembris anno a nativitate Domini M^o CCC L^o quinto, in quo Bernardus Tudela, filius Guillemi Tudela, est michi obligatus; et aliud quantitatis centum sexaginta solidorum, in quo^m Bernardusⁿ Todela, filius Guillemi Todela, et Romia, eius uxor,^o michi obligati, confectum per Bernardum de Malniu, notarium, XIII^a die decembris anno a nativitate Domini millesimo trecentesimo quinquagesimo sexto; et aliud quantitatis viginti solidorum barchinonensium, in quo Bernardus Todela, filius Guillemi Todela, dicti loci, est obligatus Bondio Bendit, Iudeo, filio meo, confectum VIII^a die mensis septembris anno a nativitate Domini M^o CCC L quinto, sine omne lucro. Et pro hiis complendis et atendendis obligo vobis et vestris me et omnia bona mea, mobilia et inmobilia, habita et habenda, salvo tamen et retineo michi ius in omnibus enantamentis previa ratione factis et quod cum quo maluerim instrumento posim dictas petere quantitates.

Ffactum est hoc Cervarie prima die mensis decembris anno a nativitate Domini M^o CCC LX° primo.

Sig+num Petite, iudee, predicte, que hoc firmo et concedo.

Testes huius rey sunt Vitalis Fferrarii, Iudeus, Barchinone, et Maïr Malet, Cervarie.

a. Sobre Petita dues ratlletes inclinades per indicar la ferma per part d'aquesta. b. A continuació, confiteor, ratllat. c. A continuació, novem, ratllat. d. septuaginta quinque, interlineat. e. A continuació, Raimundum de Rama, ratllat. f. Arnaldum Mironis, interlineat. g. A continuació, XIX, ratllat. h. XVIII, interlineat. i. A continuació, novembris, ratllat. j. iunii, interlineat. k. A continuació, quarto, ratllat. l. primo, interlineat. m. A continuació, Guillemus, ratllat. n. Bernardus, interlineat. o. En lloc de la paraula uxor hi ha un forat.

3

1363, gener, 19. Cervera

Dolcic, esposa d'Abraham Bonet, jueu, habitant abans a Perpinyà i ara a Cervera, nomena procurador el seu marit per tal d'intervenir en un afer sobre diverses donacions relacionades amb llur matrimoni.

ACSG, Fons Notarial, Cervera, Anònims, *Llibre*, 1362-1363, f. 47r-47v.

Text publicat en LLOBET, «Documents dels jueus de Cervera sobre casaments, dots, donacions i repudis (1351-1481)», p. 53-54.

4

1366, abril, 9. Cervera

Vidal Adret, jueu, de Cervera, reconeix que Adret David, pare seu, li ha pagat tot el que li havia de donar per raó el seu matrimoni amb Astruga, segons els capítols matrimonials establerts entre el seu pare, d'una part, i Samuel Taracosa, jueu, de Perpinyà, i Goig, mare de l'esmentada Astruga, de l'altra.

ACSG, Fons Notarial, Cervera, Anònims, *Llibre*, 1365-1366, s. f.

Text publicat en LLOBET, «Documents dels jueus de Cervera sobre casaments, dots, donacions i repudis (1351-1481)», p. 54.

5

1385, agost, 16. Cervera

Vidal Ferrer, jueu, de Barcelona, ara habitant a Cervera, subdelegat pel secretari de l'aljama dels jueus de Cervera, ven a Bonanasc Alfaquim, jueu, de Perpinyà, un seient a la nova escola dels jueus.

ACSG, Fons Notarial, Cervera, 14, Antoni d'Agramuntell, *Llibre*, 1385-1391, f. 11r-12r.

Pro Bonanasch Alfaquim.^a

Noverint universi quod ego Vitalis Fferrarii, Iudeus, Barchinone, nunc comorans in villa Cervarie, comissariusque ad infrascripta peragenda legitime subdelegatus a magistro Sutlam Deulogar, fisico, dicte ville, soloque secretario, hoc anno, aliame Iudeorum ville Cervera, cui hec faciendi fuit data plenaria potestas per inclitum dominum ducem cum littera patenti sigillo communi eiusdem domini ducis in dorso ut prima facie apparebat sigillata, que data fuit Vici VIII^a die augusti anno infra contento, ut de eius serie et etiam de mea potestate et subdelegatione apparet per publicum instrumentum auctoritate notarii subscripti receptum undecima die dictionum mensis et anni, vendo, concedo et ex causa venditionis corporaliter trado seu quasi vobis Bonanasch Alfequim, Iudeo, Perpiniani, quoddam sedile constructum in scola nova dicte ville ex illis videlicet que sunt contigua parieti dicte scole versus orientem et ad partem dexteram intrando dictam scolam, ad quam partem existunt rotula ipsius scole, quod quidem sedile est ita positum quod ille qui in eo sedebit tenebit et habebit tenere eius spatulas versus orientem et partem sinistram versus meridiem, ad quam partem sinistram affrontat sedile predictum cum quodam siti per me die presenti vendito Jacob de Quercí, Iudeo, Cervarie. A parte autem dextera affrontat cum pede primi archi dicte scole inmediate.^b Hanc autem venditionem et ex causa venditionis traditionem et concessionem facio ego dictus venditor ut subdelegatus predictus vobis Bonanasch Alfaquim, emptori predicto, et vestris, et quibus volueritis perpetuo de predicto sedili cum omnibus iuribus et pertinentiis suis, prout melius dici potest et intelligi ad vestri semper et vestrorum salvamentum et bonum, sanum et sincerum intellectum. Et, nomine predicto, extraho hec omnia que vobis vendo de iure, dominio, vinculo et posse mei, nomine antedicto, et dicte aliame et singularium de eadem eademque omnia et singula in vestrum vestrorumque ius, dominium et posse miti, nomine antedicto, et transfero irrevocabiliter pleno iure, inducens vos, ipso nomine, in veram tenedonem et corporalem possessionem eorum ad habendum, tenendum, possidendum, dandum, vendendum, alienandum sive etiam retinendum et ad faciendum ibi et inde omnes vestras et vestrorum voluntates inde libere perpetuo faciendas sine retentione, contradictione et impedimento cuiusvis persone, quam vel quod non facio, nomine predicto, nec facere intendo aliqua ratione. Et ex causa huiusmodi venditionis cedo et mando, nomine predicto, vobis dicto emptori et vestris, et cui sive quibus vos volueritis, omnia loca mea, nomine predicto, et dicte aliame et singularium de eadem, iura, voces, vices, rationes et actiones michi, dicto nomine, et dicte aliame et eius singularibus competentia et competentes et competere debentia et debentes et predictis que, nomine predicto, vobis

vendo et contra quascunque personas et res ratione aut occasione eorum. Quibus locis, iuribus, vocibus et actionibus meis predictis et dicte aliame et singularium de eadem possitis vos et vestri, et quem seu quos volueritis, uti agere et experiri, agendo, respondendo, defendendo, excipiendo et replicando ac omnia alia faciendo in iudicio et extra iudicium quecumque et quemadmodum ego, nomine antedicto, facere poteram et possem ante huiusmodi venditionem et cessionem et nunc vel etiam postea quodcumque^e constituendo vos in hiis dominum et procuratorem in rem vestram propriam ad faciendum inde quod de vestro et vestrorum processerit beneplacito voluntatis. Pro pretio autem predictorum que, nomine predicto, vobis vendo tradidistis et solvistis michi, ipso nomine, sexaginta sex solidos monete barchinonensis de terno. Et quia ipsos a vobis habui et recepi, ideo, nomine antedicto, renuntio exceptioni dicte pecunie non habite, non numerate et non recepte et in operibus dicte scole non converse et doli et legi qua deceptis ultra dimidiam iusti pretii subvenitur, et omni alii legi et iuri, canonico et civili, scripto et non scripto, comuni et singulari, publico et privato, et eorum beneficiis tanquam hic specialiter enumeratis, quibus contra hec possem ratione duplicis, triplicis vel quadruplicis deceptionis vel alterius cuiuslibet rei in aliquo adiuvari verum scienter et consulte. Si antedicta venditio plus iam dicto valet pretio vel est in posterum valitura, totum illud plus, quantumcunque sit vel fuerit vobis et vestris, dono, nomine predicto, donatione pura, perfecta et irrevocabili inter vivos ad omnes vestras et vestrorum voluntates inde preempniter faciendas. Insuper convenio et promito, nomine [predicto],^d quo supra vobis dicto emptori et vestris bona fide et sine fraude quod predicta, que vobis vendo, et eorum melioramenta faciam vos et vestros et quem seu quos volueritis, habere, tenere et in pace perpetuo possidere contra cunctas personas ante tamen et in causa et post tamen et in iure et extra ius, et teneat, nomine predicto, ac tenebor inde vobis et vestris de firma et legali evictione. Et, pro predictis, omnibus et singulis, atendendis firmiter et complendis, tenendis et inviolabiliter observandis et pro quirentia et evictione omnium et singularum premissorum, obligo inde vos dicto emptori et vestris, nomine predicto, omnia bona dicte aliame et singularium de eadem, mobilia et immobilia, ubique sint, habita et habenda, retento et salvato michi quod bona mea propria pro quirentia et evictione predictorum vel ad pretium restituendum non obligentur tacite nec expresse nisi ea pro quibus cum dicta aliama contribuo, que pro premissis obligari volo, sicuti bona aliorum singularium ipsius aliame obligata existunt, et non aliter nec in plus. Premissa igitur omnia et singula facio, paciscor et promito ego dictus venditor,^e nomine antedicto, in manu et posse notarii

subscripti ut autentice persone, hec omnia a me pro vobis et vestris et pro aliis etiam personis quarum interest et intererit ac interesse potest et poterit in futurum legitime stipulantis et recipientis.

Quod est actum Cervarie xvi^a die augusti anno a nativitate Domini m^o ccc^o lxxx^o quinto.

Sig+num Vitalis Fferrarii predicti, qui hec, nomine predicto, laudo, concedo et firmo.

Testes huius rei sunt Galcerandus de Montepavone, Raimundus Martini, Christiani, habitatores Cervarie, Abraham Salamó Adret, Iudeus, Camarasie, et Açan Içach Jacobcí, Iudeus, Acrimontis.

a. A sota, en lletra diferent, Içach Piera. b. inmediate, interlineat. c. Al manuscrit, quecumque, però en molts altres documents similars, quandocumque. d. predicto, falta. e. ego dictus venditor, interlineat.

6

1387, abril, 1. Vilagrassa

Pere Solsona, lochtinent del batlle de Vilagrassa, respon la carta escrita pel veguer de Cervera a instància del procurador de Bonanasc Alfaquim, jueu, de Perpinyà.

ACSG, Fons Dalmases, caps 26, document 3.033, procedent de l'antic fons notarial.

Al molt honrat lo veguer de Cervera o a son lochtinent. En Pere Solsona, lochtinent de balle de Vilagrassa d'Urgel per lo molt alt senyor duch. Vostra letra avem reebuda per vós a nós tramessa a instància de Samuel Içach Rosel, juheu, de Cervera, com a procurador d'en Bonanasc Alfaquim, juheu, de Perpinyà, per la rahó en vostra letra contengua, segons que en la dita vostra letra, la data de la qual fou en Cervera a xxviii dies de març de l'any^a pressent daval escrit, és largament contengut, a la qual letra e a les coses en aquela contengudes vos responem que, si lo dit juheu o altre per el avent poden compar denant nós per la dita rahó, nós som appareylats de fer-li pagar ço que per ocasió del dit sensall li sie degut e les mesions, segons forma de la obliguació d'aquèn feta, dels béns de la universitat e singulars de aquela al dit sensal obligats que dins nostra jurèdició seran atrobats, saul dret de primés credós. E

no res menys nos oferim appareylats que, si lo dit juheu o altre per el bestrau a les mesions per la requisició dels dits ostatges fa e donés, de citar-li de ostatges aquels qui vius sien ni dins nostra juridicció habiten que al dit hostatge a tenir sien obligats. En altra manera, no estarien per nós. Data en Vilagrassa, diluns, primer dia del mes d'abril, anno a nativitate Domini M^o CCC^o LXXX° VII°.

[*Al dors:*] Resposta del batle de Vilagrassa d'Urgell a la letra d'en Bonasch Alfaquim, juheu.^b

a. *Al manuscrit, an.* b. *Hi ha un segell d'empremta.*

7

1404, setembre, 23. Cervera

Joan Palau, neòfit o convers, de Perpinyà, entra al servei de Guillem Savila, sastre, de Cervera, per tal d'aprendre aquest ofici.

ACSG, Fons Notarial, Cervera, 18, Pere de Salvanera, *Manual*, 1403-1404, f. 226r.

Ego Iohannes Palau, neofitus sive conversus, ville Perpiniani, gratis, etc., afirmo me vobiscum Guillemo Ça Vila, sartori, Cervarie, et vestris hinc ad festum Nativitatis Domini proxime instans ad adiscendum officium vestrum et alias ad serviendum vobis in eo et alias faciendum omnia vestri precepta licita et honesta, in hunc videlicet modum: quod me provideatis in comestione, potu et cubitu bene et decenter, et michi detis et dare teneamini^a michi pro solidata dicti temporis quinquaginta et quinque solidos barchinonenses, scilicet de presenti undecim solidos et totum residuum in proxime venturo festo Nativitatis Domini predicto. Ego enim promitto stare vobiscum, etc., et non recedere a vestro servitio, etc. Et^b esse bonus, obediens, fidelis, etc. Et, ut predicta firmiter observetur, facio et presto sacramentum in posse notarii et homagium ore et manibus in posse venerabilis Iohannis Ces Splugues, subbaiuli dicte ville, etc. Ita quod si contra fieret, essem periurus, etc., et proditor, etc. Et renuntio, etc. Et etiam incidam in penam centum solidorum, etc. Et, pro hiis attendendis, renuntio, etc. Obligo bona, etc. Et iuro, etc.

Ad hec ego dictus Guillemus Ça Vila promitto predicta complere, etc. Et, pro hiis, renuntio, etc., obligo bona, etc.

Actum Cervarie die xxiii^a septembris dicti anni

Testes venerabilis Berengarius d'Alteylló, Cervarie, et Bernardus March, loci de Acrimuntello.

Item dictus Iohannes Palau firmavit apocham dicto Guillemo Ça Vila et suis de xi solidis prime solutionis. Ideo renuntiavit, etc.

Testes et actum ut supra.

a. A continuació, omnia vestri precepta licita et honesta, ratllat. b. A continuació, ut predicta, ratllat.

8

1412, juliol, 25. Cervera

Abraham Bellshom de Blanes, jueu, de Tàrrega, tutor de Jacob Bonjua Bellshom de Blanes, fill menor d'edat del difunt Bonjua Bellshom de Blanes, i Jucef Bonjua Bellshom de Blanes, fill adult de l'esmentat Bonjua Bellshom de Blanes, reconeixen que Issac de Quercí, jueu, de Cervera, que ha estat procurador seu, ha administrat satisfactòriament els seus béns, en especial els llibres rebuts de Bonafós Macip, jueu, de Perpinyà, i les cinquanta lliures cobrades de Bonafilla, vídua de Bonafós Pater.

ACSG, Fons Notarial, Cervera, 24, Pere Noguers, *Manual*, 1410-1413, f. 14v-15r.

Die lune, xxv^a iulii anno proxime dicto, in villa Cervarie, fuit receptum sequens instrumentum:

Ego Abraam^a Bellshom de Blanes, Iudeus, ville Tarrege, tutor datus, constitutus et assignatus, prout assero, per honorabilem baiulum ville Perpiniani, persone et bonis Jacob^b Bonjue Bellshom^c de Blanes, filii pupilli dicti Bonjue Bellshoms de Blanes, quondam,^d nomine tutorio predicto, et ego Juceff^e Bonjue Bellshom de Blanes, filius adultus dicti Bonjue Bellshom de Blanes, quondam, fraterque dicti pupilli, heres una cum dicto pupillo dicti patris nostri et ipsius, ut assero, confitemur et recognoscimus vobis^f n'Içach de Quercii, Iudeo, ville Cervarie, qui fuistis procurator et actor nostri,^g quod venistis nobiscum ad bonum, verum, iustum, rectum, legale et finale compotum et legaliter rationem^h usque in diem presentem specialiter de et super illis libris quos vos,

nominibus nostris, recepistis a Bonafós Macip, Iudeo, dicte ville Perpiniani, et super illis quinquaginta libris quas pro nobis, dictis nominibus, recepistis de na Bonafilla, uxore d'en Bonafós Pater, quondam, et generaliter de et super omnibus et singulis receptis et datis ac expensis per vos, nominibus nostris, de bonis dicti principalis nostri quondam factis usque in diem presentem. Et, facto ipso compoto et eo bene et legitime examinato, nedum, etc. Constat pro certo et rei veritas sic se habet quodⁱ omne id quod nobis, dictis nominibus, ratione predicta, refundere et restituere tenebamini nobis restituistis et tornastis sic quod de dictis bonis^j per vos, nomine nostro, receptis et administratis nichil penes vos remansit. Et ideo, renuntiando exceptioni dicti computi, etc., dictis nominibus, facimus vobis et vestris nedum de dictis bonis per vos, nominibus nostris, ut supra tangitur, per vos receptis et nobis restitutis sed etiam de omnibus et singulis actionibus, questionibus, etc., quas nos, dictis nominibus, possemus facere seu intentare contra vos et bona vestra ratione dicte procuratorie et actorie per vos usque in diem presentem, nostris nominibus, geste.^k

Testes Matias Stephani et Abraam Jacobí, Iudeus, ville Cervarie.

a. Sobre Abraam dues ratlletes inclinades per indicar la ferma per part d'aquest. b. Al manuscrit, Jacob. c. Bellshom, falta. d. A continuació, et in qua procuracione, ratllat. e. Sobre Juceff dues línies inclinades. f. A continuació, n'Ich, ratllat. g. A continuació, spicialiter de et superi llis libris quos vos, nomine, ratllat. h. qui fuistis procurator et actor nostri, interlineat. i. A continuació, om, ratllat. j. A continuació, bonis, ratllat. k. Al manuscrit, gesse.

9

1413, desembre, 4. Cervera

David Abraham Salom, jueu, de Bellpuig d'Urgell, procurador de Jacob Salomó, jueu, habitant de Perpinyà, reconeix que ha rebut d'Astruc Adret, jueu, de Cervera, cinquanta florins, que són l'import d'una comanda que feu l'esmentat Jacob Salomó a Astruc Adret en presència de Dolça, esposa de Jacob Salomó.

ACSG, Fons Notarial, Cervera, 22, Pere de Solanelles, *Manual*, 1412-1413, f. 176r.

Noverint universi quod ego Daví Abram Salom,^a Iudeus, habitator loci Pulcri Podii Angularie, procurator Jacó Salamonis, Iudei, habitatoris ville

Perpiniani, cum publico instrumento acto Perpiniani septima decima die novembris anno a nativitate Domini m^o quadringentesimo tertio decimo confectoque et clauso per discretum Bernardum Fabri, auctoritate regia notarium publicum Perpiniani, ad hec et alia peragenda plenum posse continente, cum presenti instrumento confiteor et recognosco vobis Astruch Adret, Iudeo, ville Cervarie, olim vero habitatori in villa Castelionis Empuriarum, presenti, et vestris quod ex illa comanda, quam dictus meus principalis vobis fecit in dicta villa Castelionis et in presentia Dulcie,^b uxoris dicti Jacó Salamonis, sine tamen instrumento,^c dedistis et solvistis michi et ego, dicto nomine, a vobis habui et recepi realiter et de facto numerando quinquaginta florenos auri de Aragonia boni et fini rectique pensi. Et ideo, renuntiando exceptioni pecunie non numerate et non solute et doli mali atque in factum actioni, ffacio vobis dicto Astruch Adret, presenti, et vestris super dictis quinquaginta florenis bonum et perpetuum finem et pactum de ulterius non petendo et de non agendo in iudicio vel extra vallatum stipulatione sollempni in manu et posse notarii subscripti, tanquam publice persone.

Quod est actum Cervarie quarta die decembris anno a nativitate Domini m^o cccc^o tertio decimo.

Sig+num Daví Abram Salom, Iudei, procuratoris predicti, qui hec concedo et firmo.

Testes huius rei sunt Berengarius Michaelis, tenerius, Cervarie, et Bonse-nyor Mossé, Iudeus, eiusdem ville.

a. A continuació, ha, ratllat. b. Dulcie, interlineat. c. sine tamen instrumento, interlineat.

10

1418, febrer, 28. Cervera

Joia, vídua d'Issac Samarell, jueu, de Cervera, reconeix que Salomó Samarell, fill i hereu de l'esmentat Issac Samarell, li ha satisfet tot el dot i qualsevol altre dret que li pogués correspondre. D'altra banda, Pere Bonanat, neòfit, de Perpinyà, promet a Salomó Samarell que Vidala, filla de la mencionada Joia i esposa d'Astruc Cohén, fill seu, no farà cap petició en relació amb el dot esmentat.

ACSG, Fons Notarial, Cervera, 24, Pere Noguers, *Manual*, 1417-1419, f. 42v-43r.

Ego Joya,^a uxor n'Ichach Samarell, quondam, Iudei, Cervarie, que primo fui uxor Abrahe Cap, Iudei quondam Balagarii, confiteor et in veritate recognosco vobis Salamó Samarel, filio et heredi, ut asseritis, dicti Içach, quod solvistis et satisfacistis ac concessistis^b michi omni mee voluntati totam dotem meam sive caçuba et alia quevis iura mea que habebam et michi pertinebant tam dictis nominibus quam aliis quibusvis in et super bonis que fuerunt dicti Içach, patris vestri, atque vestris, etc. Fiat deffinitio largo modo.

Testes Bernardus Bermon, agricola, vici Acrimontis,^c et Salamies de Lunel, Iudeus, Cervarie.

Item etiam cum alio instrumento Petrus^d Bonanat, neofitus, ville Perpiniensi, ex certa scientia et ex pacto [...]e proxime scripti contractus inito inter me et vos Salamonem Samarell predictum promitto vobis eidem Salamó Samarell quod Vitala, filia dicte Joye uxorque Astruch Coffén, filii mei [...]f Astruch,^g in predictis bonis vestris nec dicti patris vestrique non facere questionem, petitionem vel demandam aliquam rationem alicuius partis dicti caçubanitus nostris nec etiam alias, etc. Quod, si fecerit, promitto vobis et vestris solvere, restituere et emendare totum id, si et quitquid, omnem eiusdem questionem evitare. Fiat, etc.

Testes Bernardus Bermon, Petrus Fromenya et Salamies de Lunel, Cervarie.

a. Sobre Joya dues ratlletes inclinades per indicar la ferma per part d'aquesta. b. Al manuscrit, concistis. c. Al manuscrit, Acrimotis. d. Sobre Petrus dues línies inclinades per indicar la ferma per part d'aquest. e. Una paraula il·legible. f. Una paraula il·legible interlineada. g. Astruch, interlineat.

11

1428, gener, 22. Barcelona

Ferran de Fonollet, convers, de Perpinyà, reconeix que ha rebut, en concepte de dipòsit, d'Antoni Calbó, gerrer, ciutadà de Barcelona, setanta sous, els quals li tornarà quan li siguin demanats.

ACSG, Fons Notarial, Cervera, 32, Jaume d'Agramuntell, *Llibre*, 1428-1431, f. 2r.

Die Iovis, xxii^a mensis ianuarii anno a nativitate Domini m^o cccc^o xxviii.

Noverint universi quod ego Fferdinandus de Fonellet, conversus, ville Perpiniiani, ex certa scientia, confiteor et recognosco vobis Anthonio Calbó, gererio, civitatis Barchinone, quod habui et recepi a vobis et teneo in vestra^a pura comanda et puro ac plano deposito vestro septuaginta solidos monete barchinonensis de terno. Et ideo, renuntiando exceptioni non numerate pecunie et in comanda vestra predicta non habite et non recepte et doli mali et actioni in factum et omni alii iuri hiis obvianti, convenio et promitto vobis quod predictos septuaginta solidos restituam, tradam et deliberabo^b vobis et vestris et cui sive quibus volueritis, statim scilicet et in continenti cum inde a vobis vel vestris fuero requisitus, sine omni^c videlicet dilatione, excusatione et exceptione et absque omni dampno, missione et interesse vestri et vestrorum. Quodque restituam, solvam et emendabo vobis et vestris omnes sumptus,^d missiones, dampna et interesse, quos, quas et que vos et vestri facietis^e et sustenebitis pro predictis septuaginta solidis vel aliqua parte ipsorum seu quantitate petendis, exhigendis, habendis et recuperandis. Super quibus missionibus, sumptis, dampnis et interesse predictis credatur vobis et vestris vestro et eorum plano et simplici verbo, nullo alio probationum genere requisito. Et, pro his attendendis, complendis, tenendis et firmiter observandis, obligo vobis et vestris me personaliter et omnia bona mea, mobilia et immobilia, ubique habita et habenda, etiam quocunque modo et iure privilegiata. Hec igitur omnia et singula, que et prout dicta sunt supra, facio, paciscor, convenio et promitto ego dictus Fferdinandus de Fonylletto vobis dicto Anthonio Calbó et vestris et notario inffrascripto, tanquam publice persone, pro vobis et pro aliis etiam personis omnibus et singulis, quarum interest et intererit, stipulanti et legittime recipienti ac etiam pascissenti.

Actum est hoc Barchinone vicessima secunda die^f mensis ianuarii anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo vicesimo octavo.

Sig+num Fferdinandi de Fonylletto predicti, qui hec laudo et firmo.

Testes huius rei sunt Guillermus Civilleri, conversus, et Iacobus Ferrarii, calceterius, cives Barchinone.^g

a. A continuació, comanda, ratllat. b. Al manuscrit, deliberam. c. A continuació, scilicet, ratllat. d. Al manuscrit, supmtus. e. Al manuscrit, facitetis. f. die, falta. g. Sobre el document, tres línies inclinades.

12

1428, gener, 22. Barcelona

Ferran de Fonollet, convers, de Perpinyà, reconeix que Antoni Calbó, gerrer, ciutadà de Barcelona, li ha lliurat, en concepte de dipòsit, setanta sous.

ACSG, Fons Notarial, Cervera, 32, Jaume d'Agramuntell, *Llibre*, 1428-1431, f. 2v.

Sit omnibus notum quod ego Ferdinandus de Fonolletto, conversus, ville Perpiniani, confiteor et recognosco vobis Anthonio Calbó, gerrero, civi civitatis^a Barchinone, quod numeravistis, tradidistis et deliberavistis michi ad meam voluntatem omnes ipsos septuaginta solidos monete barchinonensis de terno, quos ego confessus fui a vobis habuisse et recepisse et tenere in vestra^b pura comanda et plano ac puro deposito vestro cum instrumento publico acto Barchinone in posse notarii inffra scripti die et anno inffrascripti. Et ideo, renuntiando exceptioni non numerate et non tradite et non solute pecunie et dolo malo et actioni in factum, facio vobis in testimonium premissorum presentem apocham de recepto.

Actum est hoc Barchinone vicesima secunda die mensis ianuarii anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo vicesimo octavo.

Sig+num Ferdinandi de Fonoylletto predicti, qui hec laudo et firmo.

Testes huius rei sunt Guillermus Siveller, conversus, et Iacobus Ferrarii, calceterius, cives Barchinone.^c

a. Al document, civitate. b. A continuació, comanda, ratllat. c. Sobre el document, tres línies inclinades.

13

1443, octubre, 9. Cervera

David Astruc de Cotlliure, jueu, de Cervera, posa al servei de Bonafilla, vídua de Bonafós Alfaquim, jueus, abans de Perpinyà, ara ella habitant a Cervera, Perla, filla del difunt Mossé Perló, jueu, de Santa Coloma de Queralt, durant set anys.

ACSG, Fons Notarial, Cervera, 27, Maties Serra, *Manual*, 1442-1443, f. 57r.

Text publicat en LLOBET, *Els jueus de Santa Coloma de Queralt segons els protocols notariais de Cervera (1341-1492)*, p. 146-147.

14

1484, gener, 27. Cervera

Inventari dels béns de Bella, filla d'Issac Xetavi, jueu de Perpinyà. Els béns inventariats foren comanats a Creques Adret, jueu, de Cervera.

ACSG, Manuscrits, Jueus, document procedent dels protocols del notari Antoni Bonet, *Manual*, 1478-1480.

Text publicat parcialment en LLOBET, «Documents de jueus de Cervera (segle XV) que contenen títols de llibres», p. 62-63. Aquí només en transcrivim la introducció i la part del document no publicada.

Inventari fet dels béns de la dona na Bella, juya, filla d'en Içach Xetavi, jueu, de la vila de Perpinyà, leixats e comanats a mestre Cresques Adret, jueu, de la vila de Cervera, a XXVII de jener any M CCCC LXXX quatre.

Primo, una bacina plana de lautó, rodona.

Ítem, altre bacina de lautó, migencera, foradada, ofesa a l'un costat.

Ítem, un manto scur de dona, cominal.

Ítem, un mantell blau de juya forat de terzanell vermell, squinçat.

Ítem, una gonella de pallmella ab foradura groga entorn peus, sens mànegues.

Ítem, una gonella de dona color de^a verdocats^b forada de gaç entorn peus, sens mànegues.

Ítem, un mongill de dona de trenchabraços ab ses mànegues, senar.

Ítem, unes tovalles sobretaulas, sotils, foradades, ab barres blaves.

Ítem, un mongil sotil de mescla sens mànegues.

Ítem, dos parells de mànegues, unes de verdocat, altres de guasol.

Ítem, unes lumeneres de lautó ab quatre poms e vuyt brochs.

Ítem, un cobertor o drap scadat de diverses colós fet de peces menudes.

a. A continuació, trenchabraços, ratllat. b. verdocats, interlineat.